

Силабус курсу
МУЗИЧНА ГРАМОТА ТА ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Освітньо-професійна програма «Акторське мистецтво»

Дні занять: середа
Консультації: понеділок

Рік навчання: 1, Семестр: 1

Кількість кредитів: 3

Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП

Канд. пед.наук., доц. **ОРОНОВСЬКА Лариса Дмитрівна**
Н.а.У., професор **ЛЕМІШКА Ярослав Петрович**

Контактна інформація

lorikulya@gmail.com +380676859013

Опис дисципліни

Завдання навчальної дисципліни – здобуття передбачених програмою знань, умінь та навичок щодо розуміння та вивчення основних елементів музичного мистецтва та засобів музичної виразності. Входячи в комплекс музично-теоретичних дисциплін, цей навчальний предмет повинен бути тісно пов'язаний з заняттями по постановці голосового апарату, де інтонаційно-слухові та співацькі вправи сприяють глибшому усвідомленню та закріпленню вивченого музично-теоретичного матеріалу. Зі свого боку, засвоєння теоретичних основ музичного мистецтва допомагає студентам при інтонуванні музичних вправ, написанні ступеневих та слухових диктантів, а також на заняттях з вокалу та акторської майстерності при вивченні даних курсів у наступних семестрах.

Процес засвоєння студентами навчального матеріалу курсу «Музична грамота та постановка голосу» крім аудиторних (практичних) занять, виконання усних та творчо-музичних домашніх завдань, контрольних робіт, передбачає також самостійну роботу. Такий вид діяльності стимулює творчий підхід до розв'язання поставлених проблем, до особистої самореалізації при виконанні завдань.

Структура курсу

Години			Тема	Результати навчання
лекц.	се м.	сам. р		
1	2	2	Тема 1. Вступ. <i>Музика як вид мистецтва. Основні властивості звуку (висота, гучність, тривалість і тембр)</i>	Студент виявляє загальну компетентність щодо: - визначення поняття курсу музичної грамоти, предмет і завдання навчальної дисципліни, вказання видів та основних форм роботи в аудиторії та при самостійному опрацюванні теоретичного і практичного матеріалу;

1	2	4	Тема 2. Нотне письмо. Елементи музичної мови (нота, звук). Музичні системи.	Студент оперує: - основними дефініціями курсу; володіє системами назв звуків; виявляє своє вміння: - записувати, здійснювати елементарне редагування нотного тексту та музичної мови;
1	2	6	Тема 3. Метро-ритм. (поняття метро - ритму, групування). Основний і особливий види ритмічного поділу.	Будує і розв'язує інтервали та акорди від вказаного звуку та в тональності; - читає ноти в різних ключах (зокрема у скрипковому та басовому); - володіє знаками спрощення та скорочення нотного тексту; - розрізняє і визначає різні види ритмічного поділу;
1	2	4	Тема 4. Інтервали (прості, складні, консонанси та дисонанси, збільшені та зменшені).	Відповідна компетентність, що відповідає готовності застосовувати засвоєні знання на практиці: - володіти прийомами особливого ритмічного поділу; знання та розуміння простих та складних інтервалів; консонансів та дисонансів; збільшених та зменшених інтервалів.
1	2	4	Тема 5. Лад і Тональність. (Елементи ладу ,лади народної музики, тетра-хорд)	Студенти виявляють уміння визначати тональності, знати кварто-квінтове коло тональностей; - визначати лади та ладові структури; - розуміють елементи ладу та лади народної музики;
1	2	2	Тема 6. Поняття Акорд і співзвуччя. Акорди в ладі. Основний тризвук та його обернення.	Студент показує своє розуміння та розрізнення понять акорд та співзвуччя; вміння розрізняти на – слух акорди у різних ладах(зокрема – мажор-мінор); - Базове поняття основний тризвук та його обернення:
1	2	2	Тема 7. Хроматична гама та її походження (будова на інструменті ф-но).	Студенти-актори показують своє розуміння хроматики; хроматичних ладових зворотів та показують своє уміння будувати хроматичну гамму від звуку на фортепіанно: - розрізняти види фактури.
1	2	2	Тема 8. Синтетична будова мелодії (мотив, фраза, речення, період; інтонація, цезура, фактура, каденція, принципи розвитку мелодії – секвенція).	Студент показує уміння: - використовувати та користуватись прийомами транспозиції; - розрізняти діатонічні та хроматичні інтервали; - володіти альтерацією ступенів, видами альтерації; - розрізняти основні складові мелодії; - розрізняти види та принципи розвитку мелодії фактури (поняття – секвенція).

1	2	2	Тема 9. Транспозиція та імпровізація.	<p>Студент розуміє відмінності музичних побудов, класифікацію транспозицій та імпровізацій: а) за способом введення нової тональності; б) за типом зав'язків тональностей; в) за фактурним оформленням за місцезнаходженням у музичній формі; д) за напрямом;</p> <ul style="list-style-type: none"> - етапи модуляційного переходу; - поняття про спорідненість тональностей; <p>характеристика різних систем споріднення.</p>
1	2	2	Тема 10. Знаки скорочення нотного письма. Термінологія. Поняття про особливості вокальних даних співаків, хорових партій, будова голосового апарату та співацький режим виконавця	<p>Студент володіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основними дефініціями розуміння знаків скорочення нотного письма (крапка; ліга; фермата...) - виконання мелізмів, динамічних відтінків та нюансів; - здійснювати групування тривалостей у різних розмірах інструментальної та вокальної музики;
	3	3	Тема 11. Основи співацької культури	<p>Студент оволодіє і розуміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - будову голосотвірної системи, функції; - співоча постава як необхідна умова якісного співу. Вибір навчального репертуару, його вивчення.
	4	4	Тема 12. Комплексна діяльність голосотвірної системи. Формування вокальних навичок	<p>Студент освоює:</p> <ul style="list-style-type: none"> - режим співаючого. Початковий етап розвитку співацьких навичок. Подолання недоліків співу; - формування комплексу вправ і вокального репертуару, подолання недоліків.
	4	4	Тема 13. Атака звуку і формування плавного голосоведення та резонування	<p>Студент усвідомлює функції голосового апарату в структурі плавного співу. Види атаки звука, робота резонаторної системи;</p> <p>Формує аналітичне мислення і керівництво голосотвірною системою в комплексній роботі дихання, резонування, атаки звука.</p>
	4	4	Тема 14. Опора звуку та стабілізація гортані у процесі співу	<p>Студент розуміє:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формування аналітичного мислення і керівництва голосотвірною системою в комплексній роботі дихання, резонування, атаки звука; - функції голосового апарату в структурі плавного співу. Види атаки звука, робота резонаторної системи; - поняття опори дихання в творах; робота над збалансованим диханням, плавним голосоведенням та виразністю виконання в творах; <p>Оволодіє навичками стабілізації гортані та опори</p>

				дихання в роботі над репертуаром.
--	--	--	--	-----------------------------------

Формування програмних компетентностей та результатів навчання

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності та результати навчання
ЗК12	Здатність розробляти та управляти проектами.
ФК1	Здатність втілювати акторський та режисерський задум виражальними засобами мистецтва.
ФК4	Здатність створити творчий задум ролі, визначити її перспективу, здатність самостійно працювати над роллю.
ПРН7	Уміти використовувати різні види театральних технік.
ПРН8	Вміти самостійно відтворювати в художніх сценічних образах власну здатність до творчого сприйняття світу
ПРН11	Скеровувати адекватне втілення акторського та режисерського задуму виражальними засобами мистецтва, технічну якість зафіксованого твору.
ПРН22	Органічно та цілеспрямовано діяти в умовах вимислу, творчо втілювати сценічні завдання режисера, балетмейстера, постановника пластики; співати у хорі, ансамблі, соло.

Літературні джерела

Основна література із «Музичної грамоти»:

1. Курс теории музыки./ Под общ. ред. А Островского. – Л.: Музыка, 1978. – 212 с.
2. Павлюченко С. Элементарна теорія музики. – К.: Музична Україна, 1997.– 287 с.
3. Побережна Г., Щериця Т. Загальна теорія музики: Підручник. – К.: Вища шк., 2004. – с. 303
4. Смаглій Г., Маловик Л. Основи теорії музики. – Харків : Факт, 1998. – 384 с.
5. Способин.И. Элементарная теория музыки. – М.: Музыка, 1985. – 198 с.
6. Упражнения по элементарной теории музыки. – Л.: Музыка, 1986. – 136 с.
7. Хвостенко В. Сборник задач и упражнений по элементарной теории музыки. – М.: Музыка, 1965. – 256 с.

Допоміжні джерела інформації:

1. Алексеев Б, Мясоєдов А. Элементарная теория музыки. – М.: Музыка, 1986. – 208 с.
2. Вахромеев В. Элементарная теория музыки. Учебник. – М.: Музыка, 1966. – 251 с.
3. Дутка Ф. Основи нотної графіки. – К.: Музична Україна, 1972. – 192 с.
4. Красинская Л., Уткин В. Элементарная теория музыки, - М.: Музыка, 1965. – 198 с.
5. Келина Н. и др. Безмашинное программирование в курсе элементарной теории музыки. К.: Музична Україна, 1985. – 256 с.
6. Островский А. Методика теории и сольфеджио. – Л.: Музыка, 1970. – 240 с.

Музичні енциклопедії та словники:

1. Горбач О. З історії українського церковної музичної термінології. – Мюнхен, 1965. – 40 с.
2. Естрада. Рок-музика. Джаз. Термінологічний словник / Упор. В. Откидач.– Суми, 1993. – 22 с.
3. Іванов В. Словник термінів і слів українського церковного співу (посібник-довідник). – Миколаїв, 1998. – 244 с.
4. Кочнева И., Яковлев А. Вокальный словарь.– Ленинград: Музыка, 1986. –172 с.
5. Лисько З. Музичний словник. – Стрий, 1933. – 165 с.
6. Музыкальная энциклопедия в шести томах. – М.: Советская энциклопедия, 1973-1981. – Т. I-VI.
7. Музыкальный энциклопедический словарь. – М.: Советский композитор, 1990.
8. Романовский Н.В. Хоровой словарь. – Ленинград: Музыка, 1980. – 192 с.
9. Словарь иностранных музыкальных терминов. /Под.ред. Т.Крунтяевой, Н. Моноковой. – Л.: Музыка, 1988. – 334 с.
10. Словник іноземних музичних термінів. / Під ред.. Ж. В. Хабаль (Видання друге. Виправлене і доповнене). – Хмельницький: ПП «Банкір», 2004. – 160 с.
11. Словник іноземних музичних термінів та виразів./ Ред.- упор. В. В. Павленко. – Вінниця: NOVA KNYHA, 2003. – 384 с.
12. Юцевич Ю. Музыка. Словник-довідник. – Тернопіль: Навчальна книга–Богдан, 2003. – 142 с.
13. Юцевич Ю. Словник музичних термінів. – К.: Наук. думка, 1971. – 352 с
14. Ясіновський Ю. Церковно-музична термінологія в історичній перспективі // Сучасна українська богословська термінологія: від історичних традицій до нових концепцій. – Львів, 1998. – с. 129-136.
15. Dąbkowski G. Europejska terminologia muzyczna. – Kielce, 1997. – 280 s.
16. Eggebrecht H. Studien zur muzirkalischen Terminologie.– Mainz, 1955. – 136 s.

17. Habela J. Słowniczek muzyczny. – Kraków: PWM, 1969. – 225 s.
18. Malá encyklopedie hudby. Editio Spuraphon. – Praga, 1983. – 736 s
19. Reiss I. Mała encyklopedie muzyki. – Warszawa, 1960. – 924 s.

Рекомендована література із «Постановки голосу»

Базова:

1. *Антонюк В.Г.* Постановка голосу: навчальний посібник для студентів вищих муз. навч. закладів./ - К.: Українська ідея, 2000. – 68 с.;
2. *Базиликунт Б.О.* Орфоепія в співі: навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів./ Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2001.- 126 с.;
3. *Вілінська І.Н.* Вокалізи для середнього голосу з фортепіано./ Держ. вид-во образ-го м-ва і муз. л-ри УРСР, 1961.- 75 с.;
4. *Вокализы итальянских композиторов и учителей пения XVII-XVIII веков для среднего голоса и фортепиано.* - С-ПБ: Композитор, 2006. – 32 с.;
5. *Воронін О.* 30 вокалізів на основі народних пісень / - К.: Муз. Україна, 1991;
6. *Голос людини і вокальна робота з ним: навч. видання*/ Стасько Г., Шуляр О. та ін.- Ів-Франківськ, 2010.- 336 с.;
7. *Дмитриев Л.Б.* Основы вокальной методики: учебное пособие./ М: Музыка, 2000.- 368 с.;
8. *Зейдлер Г.* Человеческий голос как музыкальный инструмент. Вокализы в тональностях для высоких голосов./ - М., 1998. – 49 с.;
9. *Исаева И.О.* Эстрадное пение. Экспресс-курс развития вокальных Способностей./ - М.: АСТ: Астрель, 2008.- 319 с.;
10. *Люш В.Д.* Развитие и сохранение певческого голоса./ - К.: Муз. Укр, 1988;
11. *Менабени А.Г.* Методика обучения пению: учеб. пособ./ М.: Просвещение, 1987. - 96 с.;
12. *Микиша М.* Практичні основи вокального мистецтва./ К.: Муз. Укр., 1985;
13. *Огороднов Д.Е.* Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе: метод. пособие./ - К.: Муз. Украина, 1989. – 165 с.;
14. *Стасько Г.* Психотехніка співу у вокальній педагогіці./ - Ів-Франківськ, ПНУ ім. В. Стефаника, 2011. – 174 с.;
15. *Стулова Г.П.* Хоровой класс./ - М.: Просвещение, 1988. – 102 с.;
16. *Шабутін С., Хміль С., Шабутіна І.* Зцілення музикою./ Афіни-Тернопіль: Підручники і посібники, 2006. – 192 с.;
17. *Юцевич Ю.С.* Теорія і методика розвитку співацького голосу: навч.- метод. посібник./ К.: ІЗМН, 1998. – 159 с.;

Допоміжна:

1. *Вербов А.М.* Техника постановки голоса./ М.: Музгиз, 1961.- 52 с.;
2. *Гонтаренко Н.Б.* Сольное пение: секреты вокального мастерства./ Метод. пособие. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2006.- 155 с.;
3. *Голубев П.В.* Порали молодим педагогам-вокалістам./ К.: Муз. Україна, 1983. – 62 с.;
4. *Євтушенко Д.Г.* Роздуми про голос: нотатки педагога-вокаліста./ К.: Муз. Україна, 1979. – 91 с.;
5. *Євтушенко Д.Г., Михайлов-Сидоров М.І.* Питання вокальної педагогіки./ К.: Мистецтво, 1963. – 339 с.;
6. *Єгоричева М.І.* Вправи для розвитку вокальної техніки: навч. посібник./ К.: Музична Україна, 1977. – 112 с.
8. *Назаренко И.К.* Искусство пения./ М.: Музыка, 1968.- 382 с.;

Опорна навчально-методична л-ра:

1. *Голос людини і вокальна робота з ним: навчальний посібник*/Стасько Г., Шуляр Д. та ін. – Ів-Франківськ: ПНУ ім. В.Стефаника, 2010. – 334 с.;
  2. *Стасько Г. Психотехніка співу у вокальній педагогіці: монографія*/ Ів-Франківськ: вид-во ПНУ ім. В.Стефаника, 2011.- 174 с.
  3. **Нотний матеріал:** збірки творів (оперні арії, солоспіви, пісні) *-зарубіжних* (В.Моцарт, Г.Гендель, А.Скарлатті, Д.Перголезі, Д.Маркезі, В.Белліні, Дж.Верді, К.Глюк, Й.Гайдн, Ф.Шуберт, Р.Шуман, Р.Вагнер...) і *-вітчизняних* (М.Лисенко, Я.Степовий, К.Стеценко, Д.Січинський, А.Кос-Анатольський, С.Людкевич, В.Барвінський, О.Нижанківський, П.Майборода, Б.Лятошинський та ін.) композиторів-класиків сучасності і минулого;
    - народні пісні в аранжуванні і без супроводу (з репертуару О.Петрусенко, Д.Петриненко, З.Гайдай, Є.Чавдар, С.Крушельницької, П.Кармалюка, Б.Гмирі, А.Солов'яненка, М.Гришка та ін.;
    - сучасні пісні (О.Білаша, І.Івасюка, І.Шамо, Б.Фільц, М.Скорика, Л.Дичко, О.Козаренка, М.Ластовецького, І.Майчика, Л.Думи М.Штогаренка);
    - вокалізи, вокальні вправи, скоромовки тощо;
  4. *-Аудіо та -відео записи виконання видатних співаків сучасності і минулого* (оперні вистави, концерти, мюзикли);
- Інтернет-матеріали* - майстер-класів (Н.Баскова, Г.Вишневської, О.Образцової, П.Тютюнника тощо) вокально-педагогічної роботи з молодими співаками.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування : відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбутись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Навчальна дисципліна «Музична грамота та постановка голосу» оцінюється за кредитно-модульною системою. Оцінка формується за принципом накопичення балів.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100 – бальною шкалою.

Форми поточного контролю: оцінювання самостійних завдань та контрольних робіт виконаних студентами під час практичних занять.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку.